

ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ВИРОБНИЧИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВ ГЕОДЕЗИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ СВЕРДЛОВИН

МЕТОШОП Ірина,
к.е.н, доцент, доцент
кафедра прикладної економіки,
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу,
м. Івано-Франківськ, Україна
ГАСВІЙ Віталій, начальник партії,
ФГУ «Укргазпромгеофізика»,
м. Коломия, Україна

Анотація. У дослідженні проведений огляд підходів до проведення оцінювання ефективності використання виробничих ресурсів підприємств, відібрана система ключових показників, які дають змогу контролювати ефективність їх використання та проведений аналіз даних показників ДГП «Укргеофізика».

Ключові слова: ресурси, виробничі ресурси, ефективність, використання, підхід, оцінювання, показники.

Вивчення ефективності використання виробничих ресурсів підприємства мало завжди особливе значення, оскільки діяльність усіх суб'єктів господарювання полягає у досягненні максимальних результатів роботи при мінімізації витрат, насамперед зниження собівартості продукції та необґрунтованих втрат ресурсів. Уміння ефективно управляти ресурсами бізнесу є конкурентною перевагою й у сучасних умовах, оскільки відіграє важливе значення у досягненні успіху, подальшого розвитку та його конкурентоспроможності.

На сьогодні є значна кількість науковців, що присвятили свої дослідження питанням оцінювання ефективності використання ресурсного потенціалу підприємства та виробничих ресурсів зокрема. Серед них Н. М. Василик [1], А. О. Даценко та Ю. А. Опанасюк [2], О. В. Дашавська та Т. Р. Бабалов [3], В. В. Россоха та І. В. Науменко [6], О. А. Стахів та Т. Л. Адамчук [7], В. В. Тарасова [8], Н. М. Чухраєва та К. В. Циганова [9], О. І. Шаманська [10] тощо. Усі сформовані ними підходи ґрунтуються переважно на виокремленні системи показників для проведення дослідження та визначенні інтегрального показника, використовуючи різні підходи до його визначення.

Проаналізувавши публікації [1,2,3,4,7,8,9,10] бачимо, що загальноприйнятого методу оцінювання не існує. Різні автори пропонують власні підходи щодо оцінювання ефективності використання виробничого потенціалу. Оскільки, ресурси, що застосовують підприємства різних галузей промисловості мають свої особливості, то кожній галузі будуть характерні і свої особливості щодо підбору системи показників для їх оцінювання. Більшість пропонованих досліджень характерні для промислових підприємств та аграрного сектору економіки, у той час як нафтогазовим підприємствам надано незначної уваги.

Тому метою даного дослідження є узагальнення наявних підходів щодо оцінювання і виокремлення власного підходу, результати якого дадуть можливість дослідити ефективність використання виробничих ресурсів підприємствами, що здійснюють геофізичні дослідження свердловин.

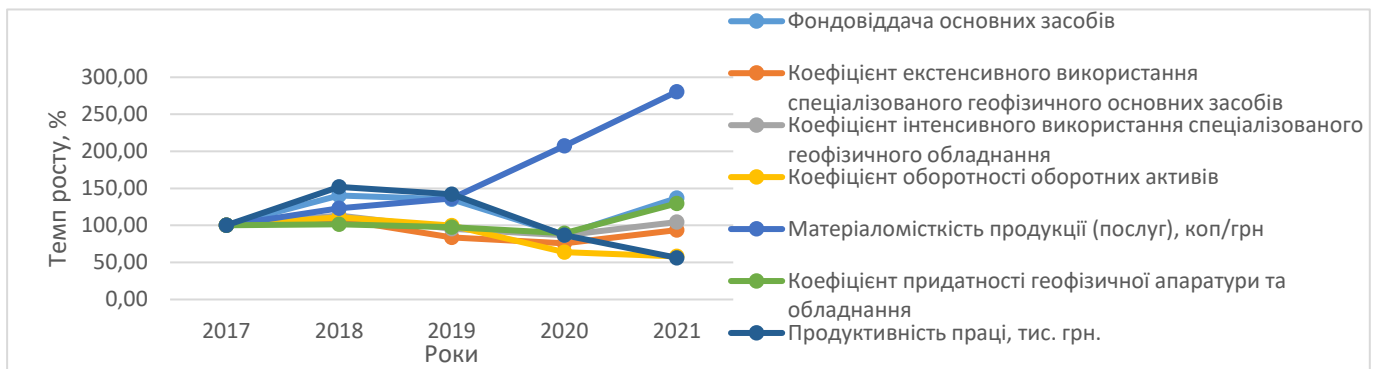
Як бачимо, більшість авторів намагається охопити якомога більше показників при оцінюванні ефективності використання виробничих ресурсів, однак, на наш погляд, це не завжди є доречним у використанні на практиці. Багато із наведених показників є взаємооберненими, до прикладу фондівдача та фондоозброєність, знос та придатність основних засобів, Деякі з них не відображають ефективність використання ресурсів, а вказують на їх наявність чи зростання. Так до прикладу у роботах [2,3,6] включені показники вартості основних засобів їх оновлення чи озброєність праці, наявна чисельність персоналу та її збільшення. Наявність ресурсів ще не свідчить про те, що ефективність використання їх підвищиться. Керівнику необхідно зосередити свою увагу на невеликій групі показників, які максимально будуть характеризувати ефективність використання ресурсів. На наш погляд, найбільш вдалимими будуть фондівдача, показники інтенсивного та екстенсивного використання обладнання, коефіцієнт придатності основних засобів, коефіцієнт оборотності оборотних засобів, матеріаломісткість та продуктивність праці.

Щодо підприємств геофізичних досліджень свердловин сьогодні – це невеличкі регіональні підприємства частина з яких була приватизована, а частина увійшла до складу ДГП «Укргеофізика». Науково-методичний напрямок роботи у

ДГП «Укргеофізиці» майже відсутній, мало хто з фахівців може і хоче досліджувати та впроваджувати нові складні вітчизняні технології. Сьогодні є ще багато невикористаного потенціалу передових, потужних систем обробки та інтерпретації у геофізиці. Однак, загальний рівень української геофізики відстає від світового, тому для виконання завдань залучаються іноземні фахівці.

Найвідоміші лідери компанії «Великої четвірки» (Schlumberger, Weatherford, Baker Hughes і Halliburton) розробили технології, які використовують для забезпечення своїх лідерських позицій на світовому ринку.

Проведені нами розрахунки відібраних вище показників та розрахунків їхньої динаміки зображений на рис.1, показав що за п'ять років вони погіршуються.

* Розраховано та сформовано авторами на основі інформації [5]

Рисунок 1 - Динаміка показників ефективності використання виробничих ресурсів ДГП «Укргеофізика»

Так знижуються коефіцієнти екстенсивного та інтенсивного використання обладнання до 2020 року. Загалом значення цих показників є досить низькими, що зумовлено особливістю діяльності таких підприємств. Показник ефективності використання основних засобів має тенденцію до зростання з 2017 до 2018 року на 40,36%, а у 2019 та 2020 спостерігається спад фондівіддачі на 3,81% та 35,23% відповідно. У 2021 році бачимо зростання ефективності використання основних засобів на 56,5% порівняно із 2020 роком. Незважаючи на це, коефіцієнт придатності геофізичної апаратури та обладнання є критично низьким. Його значення залишається практично незмінним упродовж усього досліджуваного періоду. ДГП "Укргеофізика" при проведенні сейсмозвідувальних робіт використовує іноземне обладнання, яке в Україні не виробляється, а саме: сейсмічні станції, геофони, кабелі (виробництва Росії та США), сейсмічні

вібратори (виробництва Білорусі, США та Франції). Як зазначається у [4] дане обладнання придбано у 1988–2006 роках і станом на 01.10.2018 його знос становить 99,9%. Така ж ситуація зберігається й досі. Невиділення належних коштів державного бюджету на виконання завдань та заходів Загальнодержавної програми спричинило недовиконання запланованих регіональних геологічних досліджень і, в результаті, – недоотримання запланованих приростів запасів і ресурсів корисних копалин.

Також спостерігаємо щорічне зростання матеріаломісткості продукції, а значення коефіцієнта оборотності оборотних активів та продуктивності праці працівників знижується майже удвічі порівняно із базовим 2017 роком, а це означає, що як дохід так і прибутки підприємства також значно зменшаться.

Отже, проведені дослідження показали, що сьогодні національні геофізичні дослідження свердловин у країні проводяться переважно на старих комплексах і обладнанні та застарілими методами. Тому геофізиці української нафтогазової промисловості вийти на світовий рівень неможливо. Шлях подолання цього відставання традиційний – створення стимулів, підвищення творчого значення фахівців, пошкваллення науково-методичної роботи, проведення доступних для фахівців державних підприємств науково-практичних конференцій тощо.

Продовження даного дослідження буде полягати у розробленні методики оцінювання інтегрального показника та визначенні його зміни на підприємствах що проводять геофізичні дослідження свердловин.

Література:

1. Василик Н. М. Оцінка ефективності управління ресурсним потенціалом підприємства. Економічний аналіз. Тернопіль, 2018. Том 28. № 3. С. 154-161. URL: <https://www.econa.org.ua/index.php/econa/article/view/1568/6565656664>
2. Даценко А. О. , Опанасюк Ю.А. Оцінка ефективності використання виробничих ресурсів промислового підприємства. Матеріали надійшли 15 грудня 2017 р. URL: <https://me.fem.sumdu.edu.ua/docs/d150.pdf>
3. Дашевська О.В., Бабалов Т.Р. Методика оцінки ресурсного потенціалу підприємств нафтогазової галузі. БІЗНЕСІНФОРМ №3. 2012. С.119-122. URL:

4. Звіт про результати аудиту ефективності використання коштів державного бюджету, спрямованих на розвиток мінерально-сировинної бази. Київ. 2019. 62с. URL:https://rp.gov.ua/upload-files/Activity/Collegium/2019/8-3_2019/Zvit_8-3-2019.pdf

5. Офіційний сайт. Державна служба геології та надр України. URL:<https://www.geo.gov.ua/diyalnist/budget/>

6. Россоха В.В., Науменко І.В., Економіка АПК, 2017, № 1 С.60-67 . URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/11944/Rossoha_Naumenko_Intehralna_otsinka_efektyvnosti_vykorystannia.pdf?sequence=3

7. Стахів О. А., Адамчук Т. Л. Ефективність використання потенціалу сільськогосподарських підприємств. Ефективна економіка № 3, 2016. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5786>

8. Тарасова В. В. Оцінка видової ефективності використання ресурсів. Ефективна економіка № 6, 2010. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=243>

9. Чухраєва Н.М., Циганова К.В. Оцінювання ефективності використання ресурсів у підприємницькій діяльності. URL: <https://bit.ly/3RWYahk>

10. Шаманська О. І. Система оцінки ефективності управління ресурсним потенціалом підприємств апк. Ефективна економіка № 2, 2016. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4776>

Abstract. *In the study, an overview of approaches to assessing the efficiency of the use of production resources of enterprises was carried out, a system of key indicators was selected, which make it possible to control the efficiency of their use, and an analysis of the data of the indicators of the Ukrgeofizyka State Enterprise was carried out.*

Keywords: *resources, production resources, efficiency, use, approach, evaluation, indicators.*